

Odobest (Odobeshti)

Feltételezik, hogy a moldvai katolikusok ősi fészke, a milkói püspökség székhelye lehetett itt. Napjainkban a híres moldvai szőlőtermő vidék egyik központja, amely nem tartozik a régi csángó telepek közé, ezért a kutatók nem is említik. Az 1973. évi néprajzi gyűjtőexpedíciónk alkalmával értesültünk arról, hogy a Vránca megyei csángómagyar faluk és a távolabbi Bákó vidékiek is tömegesen jártak szőlőt szedni Pancsujba, Odobestbe a szüret alkalmával, s többen meg is telepedtek a városban. Így itt is kialakult egy kis katolikus közösség. A település régi szabadparaszti lakói (rážeși) régen elrománosodtak és ortodox vallásúak.

Odobest a Milkov folyó bal partján települt Foksánytól nyugat-északnyugatra 12 kilométer távolságra, az Odobesti dombtól (Măgura Odobeshtilor) 10 kilométerre (997 m). Ez a terület az Alsó-Szeret síkságán 195 méter tengerszint feletti magasságban fekszik, a róla elnevezett domb közelében, amely a kanyarodó Szub-Kárpátok legkiemelkedőbb magaslata. Odobest vasúti szárnyvonal végállomása.

Odobestől északra a hegy lábánál a Milkov meredek partja közelében volt a Crăciuna nevű híres vár, a kunok püspökségének székvárosa. A történészek véleménye szerint Odobest ennek a várnak a lábainál helyezkedik el, hasonlóképpen Neme várához, és része lehetett a vár erődrendszerének. Ez volt az a hely, ahol a tevékenységeket lebonyolították, míg a megerősített vár csak a veszély idején, ostromkor szolgált. Eszerint Odobest volt a kunok püspökségének a székhelye.¹

A települést Grigore Ureche is megemlítette krónikájában, elbeszélve, hogy Nagy István (Stefan cel Mare) vajda 1475-ben egy csatornát vezetett ki a Milkovból, amellyel körülvette ezt a vásárhelyet.²

1686-ban egy Mocok (Moșoc) nevű vajda hozzákezdett a Mira kolostor építéséhez, amelyet Constantin Cantemir vajda fejezett be. A falusiak eladták az örökségüket, amit Cantemir a Mira kolostornak adományozott. Később, 1716-ban a tatárokkal egyesült moldvai sereg

¹ Gabor, 1996. 187.

² Canianu-Candrea, 1897. 217.

Odobestnél legyőzte a Ferenc vezette német hadat. Egy részüket leöldösték, más részüket szétszórták.¹

Régi szabadparaszi családok, így Burada eladta a birtokát Danu kincstárnoknak. Egy másik régi szabadparasztot (răzeșt), Pamfilie Popát, Mihai Sturdza vajda szőlősének a gazdatisztjévé tették.²

Dimitrie Cantemir is nagyra becsülte az itteni szőlőhegyeken termelt bor értékét, s Kotnár és Husztvásár után a harmadik helyen említette.³ A 15. században kezdett fejlődni mint szőlészeti központ. 1785-ben mint vásárhelyet említették.

Odobestet híres szőlőhegyek veszik körül, amelyek mind a szőlő minősége, mind mennyisége alapján élen járnak Moldvában.

Az 1897-ben megjelent *Putna megye földrajzi szótára* szerint 902 családfő, illetve 3473 lakos élt itt, akik közül 2860 román, 530 zsidó, 38 görög, 15 magyar, 12 bulgár, 7 szerb, 6 örmény és 5 német volt.⁴ A többségükben ortodox és kisebb arányukban Mózes-hitű lakói mellett csupán 20-an voltak katolikusok. A faluban 954 ház volt.⁵ Két temploma volt az Istenanya Születése és a Szent Kereszt tiszteletére volt felszentelve. 1884 óta kórháza volt (12 ágyas), és orvos is működött.

Keddi napokon hetivásárokat tartottak. Itt állomásozott a Putna nevű gyalogezred egyik helyőrségi százada.

Az odobesti dombot nagyrészt szőlősök borítják. A szüretet a Szent Kereszt napján kezdik. Ha később szüretelnek, jobb lesz a szőlő minősége, de kevesebb lesz a mennyisége.

Régen a kozákok is idejártak Odesszából bort készíteni, egészen 1859-ig, amikor a vámok növekedése miatt ez a kapcsolat megszűnt. A 19. század végén 402 gazda évente kb. 18 000 hl fehér és közel 9000 hl vörös (fekete) bort készítettek.⁶

Jelenleg Odobest híres borászati központ és kísérleti állomás. Megőriztek egy régi présházat (fejedelmi pincét), amelyet 1839-ben felújí-

¹ Uo.

² Uo.

³ Cantemir, 1973. 53.

⁴ Canianu–Candrea, 1897. 215.

⁵ Uo.

⁶ Uo. 217.

tottak, mely egyike a legrégebb szőlészeti iskoláknak az országban (1899). Borászati és szőlészeti kutatóállomás működik a városban.

Az 1930. évi népszámláláskor 8106 lakosából 43 volt a katolikusok száma. 20-an magyar nemzetiségűnek, 17-en magyar anyanyelvűnek vallották magukat.¹ 2005-ben 17 család és 48 lélek alkotta a kis odobesti katolikus közösséget, amely a foksányi katolikus plebánia fiókegyháza.²

Az odobesti katolikusok munkások és a szőlészeti központ technikai-adminisztratív személyzetéhez tartoznak.³ A városban kifejlődött a konfekció- és a faipar (bútor-, hordógyártás), valamint a kerámia- és az élelmiszeripar (szeszes italok és kenyérgyártás).

A város idegenforgalmi nevezetességei közül megemlítjük a Dovi-denia templomot (1670–1680), amelyet 1780–1795 között felújítottak, a Szent György-templomot 1708 előtről, az Istenanya születésének szentelt templomot 1732-ből, a Szent Miklós-templomot 1759-ből, amelyet 1936-ban felújítottak, és Szent Illyés templomát 1705-ből. A román lexikon szerint 18. században épült katolikus temploma is van,⁴ de erről az egyházi források nem tudnak. Fontos nevezetessége Szőlőtermesztési Múzeuma.

A város környezetének legfontosabb nevezetessége a Váracska (Cetățuia), amely Karácsonyi vár (Crăciuna) néven volt ismeretes, s amelyet Nagy István vajda (Stefan cel Mare) hódított meg 1482-ben.

Ezenkívül megemlítjük a 9 kilométerre lévő Mira kolostort a Milkov jobb partján, amelyet Constantin Cantemir 1686-ban építtetett egy régebbi fából épült kolostor helyén, s Antioh Cantemir 1705-ben újjáépítt.⁵

Az odobesti domb 995 méter magas Titila csúcsa a vidék nevezetes kilátóhelye, amelyről kelet felé Galacig, észak felé Măreșteștiig el lehet látni.

¹ Domokos, 1987. 240.; Manuilă, 1938. 696, 350–351.

² *Almanahul Presa Bună*, 2005. 323.

³ Gabor, i.m. 187.

⁴ *Dicționar Enciclopedic*. Vol. V. 2004. 25.

⁵ *România. Ghid turistic*. 1983. 175.

Ojtoz (Oituz, com. Lumina, parohia M. Kogălniceanu)

Az első világháború után, 1924-ben Lujzikalagor jogosult lakóival közölték, hogy a közelben nem tudják őket földhöz juttatni, mert elfogyott a föld, de ha akarják, kaphatnak Dobruzsában, 300-350 kilométerrel odébb. Így a Moldvai Mezőségen osztott földek mellett itt nyert birtokot 30 csángó család Luca Ionescu kisajátított birtokán, s több száz kilométer távolságra megszületett egy új falu, a legdélibb csángó település, amely később kapcsolatban maradt a távoli atyafisággal, a párválasztás, vallási ünnepek, családi összejövetelek alkalmával.

Ojtoz kis falu Mihai Kogălniceanu község határában, attól néhány kilométerrel keletre a Constanța–Hârșova- és a Constanța–Tulcea-műút között, az előbbitől mindössze 1 kilométer távolságra északra, 10 kilométerre Constanțától, 350 kilométerre Bákótól, 100 méter tengerszint feletti magasságban.

Elnevezését Ojtoz patakjáról, az ojtozi kárpáti átjáróról nyerte, amely az egyik reprezentatív csángó táj neve.

Természeti környezetét tekintve a Dél-Dobruzsai-fennsík északi peremövezetéhez tartozik. A nagy dobrudzsai penepén része, ahol a prekambrium kori zöld palák felé kréta és harmadkori eocén, torton és szarmata rétegek, nagyon változatos mészkövek és márgás mészkövek talajvízrétegeket lokalizálnak és a felszínre emelkedve réteglépcsőket alkotnak. Szarmata rétegek alkotják a tengerparti magas meredek partszegélyt (faleza). Gyakoriak a vidéken a karsztos formák, amelyeket megzavar a 20-40 méter vastagságot is elérő lösztakaró, amelyen termékeny csernozjomtalajok alakultak ki. Növényzete száraz sztyepp, tüskés bozóttal tarkítva.

A falu határa többnyire sík mezőségi terület. A falu tömörülő falutípushoz tartozik egyenes geometrikus utcahálózattal.

Az ide telepedett magyar katolikus népesség teljesen idegen környezetben találta magát. Dobruzsát ugyanis csak 1877-ben csatolták Romániához, addig a török birodalom része volt. Lakosságának jó része, kivéve néhány Duna menti román települést, török, tatár és

bulgár volt. Így az elnevezések is ezt az etnográfiai képet tükrözték. Igaz, majdnem minden települést és sok földrajzi tájat átkereszteltek. Így a község központja Kara Murád (ami Fekete vagy Vitéz Murádot jelent), a Mihai Cogălniceanu nevet kapta. Körös-körül az utolsó évszázad romanizálódó települései: Kamara (Lóvágóhid, ma Ovidiu), Karakoyon (Juhok istállója, ma Năvodari), Karatay (Fekete csikó, ma Nisipuri), Nazirköy (A kormányzó faluja, Nazarcea), Acikabul (Keserű fogadás, Cuza Vodă), Küsteli (Kastély, Castelu), Alakapi (Tarka Kapu, Poarta Albă), Omerca (Omár faluja, Valul lui Traian) sorakoznak. Így itt is gözerővel folyik az etnikai hagyományok felszámolása. Az új nevek semmiben sem utalnak a hagyományosakra, a települések történelmi múltjára.

Az első telepesek 8 napig jöttek szekérrel. Számba vették a földet. Volt, aki vonattal érkezett és 3 napig utazott. Először 13 család érkezett, de elrettentette őket a pusztaság és a zord szelek. „Mikor nekifog a szél fújni, hogy fúj itt!”¹ „A pusztaságon ültünk a csipkék közt. Mindenféle kigyók. Olyan pusztaság volt, nem volt, hova fussunk.”² Vittek földet, s megmutatták, milyen a kocsánya s milyen a termése.³ Első évben mindössze hárman maradtak. Földházakat építettek beásva a földbe. Pusztaság volt, nem volt semmi. Irtás volt. Nem volt felszántva addig (szűzföld). Kút sem volt, messziről kellett hozni a vizet.

Először 5 hektár földet adtak, azután hármát, majd még kettőt. Volt 1 hektár legelő is a juhokcsáknak, etetni. Adtak házhelyet is 30 évi kölcsönre. Kezdetben 7 ház volt, mikor megkezdődött a falu. Kocsánkáné, Bád János, Tulbur János voltak az első telepesek.⁴

Később fokozatosan visszajöttek, s a tengerpart szomszédságában kialakult egy magyar katolikus csángó falu.

A falu lakói földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoznak.

A községközpontot, Kara Murádot a krími tatárok alapították 500-550 évvel ezelőtt. Ma a román többségű, de nagyszámú cigány, (oroszlipován, török, tatár lakosságú Lumina községhez tartozik).⁵

¹ Mocanu Nicolai (1925) közlése.

² Mocanuné Varga Verona (1899).

³ Kocsánkáné Mihályiné Salamon Róza (sz. 1900).

⁴ Mocanuné Varga Veronka közlése.

⁵ http://www.edr.ro/recensamant.jsp?regiune_id=1&judet_id=253&localitate_id=254

A magyarellenes propaganda hatására Ojtoz falu még részben magyar nyelvű lakosságából senki sem merészelte magát magyarnak vallani. Még emlékeznek a szomszéd falvak lakóinak a megfélemlítő akcióira.

Mihai Kogălniceanu határában van egy repülőtér, amely a tengerpartot és Konstancát szolgálja ki. Ide érkeznek távolról a tengerpartra igyekvő nyaralók. Ezenkívül nevezetes tyúkfarmja, és húskészítményeket is gyártanak a községben. Kereskedelmi és szolgáltató egységei is vannak.

Ojtoz faluban a 20. század 30-as éveiben 40 család élt, akiket a Nemzeti Kolonizációs Bizottság is segített. Azokat az előnyöket élvezték, amelyek a magyar lakosságú vidékekre telepített románoknak is kijártak. Szép gazdaságokat létesítettek széles udvarokkal, raktárakkal, színekkel. A 10 hektár telepéseknek kiutalt kolonizációs területből 9 hektár mezőgazdasági terület, 1 hektár belterület volt.

Katolikus templomot nagy erőfeszítéssel csak a II. világháború után tudtak építeni vályogból. Sokat kellett javítani, ezért újból aláalapozták, s tornyot építettek melléje. 1999 óta önálló plebánia saját pappal.

168 katolikus család és 700 csángó lélek él a faluban. Rajtuk kívül él 18 ortodox család is.¹

A Konstancai Szent József nővérek Caritas-tevékenységet folytatnak a faluban. Hetente kijönnek a fiataloknak kátét tanítani, orvosi rendelőt, boltot és óvodát építettek, és mezőgazdasági gépekkel is segítik őket.

Az 1970-es években néprajzi gyűjtés céljából meglátogattuk ezt a falut. Gyönyörködtünk csodálatos hímes varrottasaikban, népviseleteikben, szötteseikben, népköltészeti értékeikben. Mivel gyűjteményeinket, a líceum szertárát feltörve kirabolták, Gazda József *Hát én hogyan siratnám* című könyvében megjelent vallomásokot használtam fel a település múltjának a bemutatására.

Napjainkban az idős generáció még beszéli a magyar nyelvet, a fiatalok körében itt is eltűnőfélben van a magyar szó. Az 1970-es években még minden adatközlőnkkel szót értettünk.

¹ *Arhidieceza romano-catolică de București*. Parohiile arhideicezei. Oituz.

Megemlítjük néhány ojtozi adatközlő nevét, zárójelben születési évének a feltüntetésével: Horváth Péter (1901), Kocsánka Mihályné Salamon Róza (1901), Mocanu Nicolai (1925), Mocanuné Vargha Veronka (1899), Tulbur János (1910), Bád János, Kocsánkáné (első telepések).

Onyest (Onești)

Ezúttal egy olyan helységet mutatunk be olvasóinknak, amelynek őse a középkori moldvai magyarság által lakott vidék kulcspozícióban levő települése volt.

Az Erdélyből Milkó felé vezető utak találkozásánál terült el. Ez a település a 20. század 60-as éveig őrizte részben magyar jellegét. Az utóbbi 40 évben stratégiai helyzetéből fakadóan fontos iparközponttá nőtte ki magát. Jelenleg több mint félszázezer lakosú municípium Bákó megyében.

Onyest (Ónfalva) a Kárpátokat az Előkárpátoktól (Szub-Kárpátoktól) elválasztó, 70 km hosszan elnyúló Tázló–Kászon-medencében, annak is a központi részén, négy folyó és fontos nemzetközi útvonalak találkozásánál található. Itt fut össze a Tatros-völgyi út, amely a Gyimesi-szoroson keresztül a Csiki-medence felé halad, az Ojtoz-völgyi útvonallal, amely Háromszékkal kapcsolja össze a vidéket. Az utak kelet felé Bákó és Egyedhalma (Adjud) felé ágaznak tovább. Onyest hidrológiai csomópont is egyben. A Tatros itt találkozik három legfontosabb mellékvizével: északról a Nagy-Tázlót, nyugatról az Ojtozt és délről a Kászont fogadja magába. E két utóbbi a város központi részét fogja közre. A katolikus falu az Ojtoz torkolata közelében helyezkedik el. A város többi részét tömbháznegyedek uralják.

A 48 kilométernyire levő Bákóba a 11-es, Brassó–Bákó-országúton juthatunk el innen. Adjudtól (Egyedhalma) Onyest 38 km távolságra van. A város a Tatros folyó teraszaira, az Ojtoz folyó mindkét partjára települt 200-220 méter tengerszint feletti magasságban. A jobb oldali teraszon modern tömbháznegyedek és a modern városközpont terül el, míg a Gorzafalva felől érkező útról észak felé rálátunk az alacsonyabb teraszon elhelyezkedő, a kéttornyú katolikus templomot körülvevő

úgynevezett katolikus falura, a többnyire csángó népesség földszintes házáira.

A várost körös-körül a láthatáron kiemelkedések koszorúzzák. Északnyugaton van a Perkő, a Berzenicei hegyek legdélibb, utolsó kiemelkedése; ez uralja a tájat. Valamikor lármafa lehetett a tetején. Délen a Bucium és a Cucuru nevű dombok láthatóak. A Tatroson túl, Kelet felé a Pietricica dombsor kiemelkedései, a Rapile, a Beni, a Gropile és a Mereuca kiemelkedései sorjáznak.

Onyestől nyugatra egy Zid (Fal) nevű szállás található, ahol régi falnyomok láthatóak: templom és temető. A legenda szerint itt egy magyar falu volt, amelyet a tatárok elpusztítottak.¹

A település első fennmaradt írásos említése 1436-ból való: Dan Mezehna ekkor 8 falut kapott, s ezek közt Ónfalva is szerepel.² Domo-kos Pál Péter a helység még régebbi okleveles említését is feltételezi. Szerinte Onyestnek azonosnak kell lennie a már előbb, 1410-ben említett Sztánfalvával, ugyanis az ónnak románul „staniu” a neve. Bandinus 1641-ben csak Sztánfalvát említette Tatros szomszédságában. Lakói magyarok voltak, s az általa közölt családnevek tanúsága szerint mind magyar nevéek. A Propaganda Fide többi misszionáriusa és vizitátora, Vito Piluzzi da Vignanella, Deodatus, Giovanni Battista del Monte, Remondi, Basetti, Koicevic, Berkucze mind Sztánfalváról számol be, olyan településként, melyet a tatrosi pap lát el; és meg sem említik Onyestet.³

Lükő Gábor, a 20. század másik nagy néprajzosa cáfolta ezt az eredeztetést. A két település párhuzamosan is létezhetett. Feltételezhetőnek tartja, hogy a közeli Sztánfalva lakói beköltöztek Ónfalvára, amely azelőtt Sztánfalvához tartozhatott. Szerinte a település neve az „On” török személynévből eredeztethető. Már a 15. században is székelymagyarok élhettek ott, hiszen a falu egyik részét már 1458-ban Lábásfalvaként említette egy oklevél.⁴ Más források Sztánfalvát Kászonnal azonosítják.

¹ Racoviță, 1895. 599.

² Costăchescu, 1931. 488.

³ MCSM *Okmánytár*. 1989.

⁴ Bogdan, 1913. 26.

1458. december 14-én Ștefan cel Mare megerősítette Mariska Negrilă feleségének az adományát, aki Onești falut a besztercei kolostornak adományozta.¹ A környék szabadparaszti (răzeș) birtokai felaprózódtak, és néhány birtokos kezében összpontosultak.

Sandu Sturza (1822–1828) uralkodása idején Onyest legnagyobb birtokosa, Alecu Aslan főkapitány kieszközölt egy adománylevelet, amelynek értelmében a birtokán egy vásárhelyet alapíthat.² Ez az esemény aztán nagyban hozzájárult Ónfalva gyors fejlődéséhez. Nagy számú mesterember, kereskedők és mindenféle technikai adminisztratív személyzet, főleg erdőkitermelők telepedtek itt le.

A település a moldvai misszió 1851. évi sematizmusában 291 lélekkel szerepelt Ojnest néven, és a tatrosi kerülethez tartozott.³ A 18. század utolsó évtizedeiben újabb dokumentumban szerepelt a helység, Onesty-ként: az 1792-ben befejezett térképen és annak leírásában, amelyet a bécsi levéltárban őriznek. A 651. sorszámu faluban akkor 56 ház és 23 családfő volt. A térkép a fogatok számát is közölte: 5 ló- és 52 ökörfogat volt ekkor a faluban.⁴ (Ez nem egyenlő 5 lóval és 52 ökörrrel!)

Ónfalváról a 19. századi magyar utazók közöltek újabb adatokat. Jerney János 1844–45-ben a Tatros völgyében járva Onyesten is megfordult. Úti beszámolójában arról tudósít, hogy korábban a falu 3-4 kilométerrel fentebb, az Ojtoz kanyarában, a Kót nevű helyen feküdt, s lakói csak a látogatását megelőző időszakban – tehát a 19. század első felében – költöztek mai faluhelyükre.⁵ *Ónfalva helynevei* című tanulmányában Halász Péter leírta, mi volt a faluköltözés oka: az Ojtoz mederváltozásai s árvizei alámosták a martot, ez kényszerítette rá a lakókat, hogy új helyre költözzenek, annak ellenére, hogy a régi helyen a mikroklíma kedvezőbb volt, a szőlő is hamarabb beért.⁶

Imets Fülöp Jákó, aki Veszelyvel és Kováccsal együtt járt Moldvában, leírta Bem tábornok és forradalmi serege Ojtoz-völgyi beütésének

¹ Gabor, 1996. 187.

² Uo. 188.

³ Halász, 1983b. 6.

⁴ Domokos, 1987. 105. *Topografische general Beschreibung.*

⁵ Jerney, 1851. I. 200.

⁶ Halász, 1983. 6.

a történetét. Ónfalva, lám, az 1848–49-es szabadságharccal is kapcsolatba került. 1849. július 23-án Bem tábornok rajtaütésszerűen megtámadta és Bákó felé visszaűzte Ustugroff orosz tábornok seregét. Július 24-én Ónfalván időzött, de miután nem sikerült fellázítania a megfélemlített csángó népet, július 25-én visszatért Háromszékre. Imets kb. 400 főre becsülte az ónfalvi magyarok számát.¹

Salanderi József, Jászvásár vikáriusa (címetes püspök) az 1857. évi összeírás alapján 320 magyar nyelvű székelyről tud Ónfalván.²

1864-ben, Alexandru Ioan Cuza idejében 108 magyarnak és 127 moldvainak (románnak) osztottak itt földet. Ebből az ónfalvi magyarok 46%-os részarányára következtethetünk.³

1864-ben a falu lakosai új katolikus fatemplomot építettek. Péter és Pál tiszteletére szentelték fel.

Bákó megye földrajzi szótára szerint Ónfalvának 1891-ben 1560 lakosa volt (349 családfele). Ebből 500-an magyarok, 100-an zsidók voltak. Két temploma volt: katolikus és ortodox. Állatállománya: 56 ló, 655 szarvasmarha, 277 sertés és 1 kecske.⁴ Évente 6 vásárt tartottak: Szent Piroksa napján (okt. 14.), a Szent Kereszt napján (szept. 14.), Szent Mihály és Gábor napján (szept. 29.), Tamás vasárnapján, Nagyvasárnap (pünkösdvasárnap) és Szent Péter napján.⁵

1884-ben épült az Egyedhalma–Aknavásár-vasútvonal; Ónfalva is állomása volt. 1666-ban román nyelvű iskolát alapítottak itt. Magyar iskola Ónfalván csak 1949–1954 között működött.

Nicolae Iorga így jellemezte Ónfalvát 20. század eleji országjárásáról készült művében: „...egy országút által kettéválasztott nagy, szép falu, amilyent rég nem láttam. Megelevenedett az állomásról érkező áruk mozgásától. A nép érkezik a fogadóba, megrészegeedik, hogy jobban ihasson a kászoni vásárban.” A lányok román völegényre áhítoznak, mert az kevesebb hozománnyal is beéri.⁶

¹ Imets, 1870. 36–37.

² Halász, 1983. 6.

³ Uo.

⁴ Racoviță, 1895. 397–398.

⁵ Uő. 399.

⁶ Iorga, 1972. 244.

Az 1933. évi népszámlálás hivatalos adatai szerint 2945 lakosából 1236 római katolikus és 8 protestáns vallású. Ezek közül akkor 672 személy vallotta magát magyar anyanyelvűnek és 57 magyar nemzetiségűnek.¹

1928-ban Domokos Pál Péter hosszabb ideig tartózkodott Ónfalván, ahol akkor 560 gazda élt. A lakosság mintegy fele volt római katolikus magyar ember. Leggyakoribb családnevek a faluban: Mojzi (17), Gondos (15), Dobos (14), Bucs (8), Kecskés, Szász (6-6), Kósa, Puskás, Rákos (5-5), Ignác, Nagy, Simon (4-4), Babos, László, Kovács, Román, Bardocz, Karácsony (3-3).

Domokos P. P. szerint olyan ez, mintha egy csiki vagy egy háromszéki falu névsorát olvasnánk.²

¹ Domokos, 1987. 169.; Manuilă, 1938. 538, 34–35.

² Uo. 173–175.

Az onyesti magyarok lakásai kicsiny sárházak, apró ablakkal és padozatlan földes aljjal. A házak bútorzata padból, néhány kicsi szék-ből, festetlen ládából és szőttesekkel leterített ágyból áll. Népviseletük a Tatros melléki románokéhoz hasonlít. Az asszonyok szőttes katrin-cát, varrott inget, ruvát (fejrevaló kendő) és bocskort hordanak.¹

Ónfalvához tartozik a szomszédos Borzfalva (Borzești). Ez a falu sem marad el hírnév tekintetében a faluközponttól. A nevét 1495-ben említették először. A hagyomány szerint itt született Nagy István (Ștefan cel Mare) vajda 1436-ban. A falu két részből áll: Borzești Răzăși vagy Kőkereszt és Borzești Clăcași (úrbéresek faluja). Van egy katolikus és egy ortodox temploma. Nicolae Iorga fent már említett művében a következőképpen írja le: „nagy magyar falu, nagyon jól megművelt vidéken, sok zöldségeskerttel.” Gótikus templomáról, amelynek csak gótikus boltívei, faragott ajtói és ablakai maradtak meg, azt írja a nagy történész, hogy úgy, ahogy van, első azok közt, amelyek Románia falvait díszítik.²

1992-ben Onyest lakossága elérte az 57 333 főt. Ebből 5884 volt a római katolikusok száma.³ Tánzos Vilmos felmérései alapján 1500-an, a katolikus népesség fele ismeri és beszéli itt a magyar nyelvet.⁴ Ez nagyjából megegyezik a katolikus falu lakosainak számával. A tömbházakban szétszórtan élők még ha ismerik is a magyar nyelvet, valószínűleg nem mernek megszólalni idegen előtt anyanyelvükön, ezért is nehéz erről pontos képet nyerni.

A 2002. évi népszámláláskor 51 416 lakost írtak össze Onyesten. Ebből 5354 volt a katolikusok és 37 a reformátusok száma, magyar nemzetiségű személy 206 volt, csángónak mondta magát 14.⁵

2005-ben 2180 család, illetve 6089 lélek a katolikus lakos Onyesten.⁶

¹ Uo. 179.

² Iorga, 1972. 245–246.

³ *Moldvai Magyarország*. 2002. 3. sz. 17.

⁴ Tánzos, 2001. 167.

⁵ *Moldvai Magyarország*. 2003. 3. sz. 9.

⁶ *Centru de resurse pentru diversitatea etnoculturală. Structura etno-demografică a României. Onești.*

Az új Onyest modern város. Kiterjedt tömbháznegyedei vannak. Új épületeit, amelyek többsége az utóbbi 30 évben épült, szép parkok, virágoskertek és közterek övezik. Fontosabb turisztikai nevezetességei közül megemlítjük a municipiumi múzeumot (Köztársaság tér [Piața Republicii] 4. sz.), amely a város határában feltárt vaskori leleteket őriz, valamint a vegyipar fejlődését bemutató dokumentumokat. A központi parkban találjuk a Tatros Szálló épületét.

A város legjelentősebb műemléke a már említett borzesti Nagyboldogasszony-templom. Ezt Nagy István vajda alapította 1493–94-ben. A templom szláv nyelvű felirata magyarra fordítva így hangzik: „Én, István vajda Isten kegyelméből és szeretett fiam, Sándor építettük ezt a templomot Tatros menti Borzeștin Nagyboldogasszonynak, az elhunyt ősök és szülők emlékére, uralkodásom 38-ik évében.”¹

A templom alapításáról két legenda is fennmaradt: az egyik szerint a tatárok felett aratott győzelem emlékére alapították. A másik legenda szerint egy gyermekkori játék kapcsán bekövetkezett véletlen haláleset emlékére: a játékban vesztes had vezérért halálra ítélték, de egy hirtelen felbukkant nyulat üldözve megfélemedtek róla, majd visszatértükkor a gyermeket halva találták.²

Borzești mellett ível át a Tatroson Románia legrégebbi kőhídja. Feltehetőleg, hogy eredetileg Nagy István vajda építtette a 15. század végén.

Ónfalvához közel, 3-4 km távolságra innen van a Belci nevű turisztikai központ. Egy víztároló mellett épült gyönyörű környezetben. Turistaházak, sportpályák és nagy vendéglő található a csónakázásra is alkalmas tó mellett. A környéken kellemes erdei sétákat lehet tenni.

Onyest iparát a várostól délkeletre fekvő ipari platform négy nagy ipartelepe uralja. Több kilométer hosszúságban nyújtózkodnak az országút és a Tatros völgye közt. A műkaucsukgyár az Erdélyi-medence földgázát használja nyersanyagként. A földgáz az Ojtozisoroson áthaladó keleti fővezetéken érkezik, innen halad tovább Galac és Savinest felé. A kőolajfinomító a Tázló völgyében kitermelt nyersolajat, illetve részben külföldről behozott kőolajat dolgoz fel. A

¹ Racoviță, 1895. 1677–168.

² Uo.

hőerőmű a közeli kománfalvi szénmedence barnaszénét értékesíti és alakítja elektromos energiává. A vegyi kombinát klór- és szódaipari termékeket állít elő. Nyersanyaga az Aknavásáron bányászott konyhasó, amely sóvezetéken jut el Ónfalvára, sóoldat formájában.

Megemlítünk néhány Ónfalvi helynevet: Átolka, Mál, Ponk, Szitty, Pisztyiválé, Antalka, Kenderesek, Bohucs teteje, Csígolyás, Eszkunpilyás, Szénafüvek, Hodoroj, Nyomás, Karakló pataka, Nagymart, Nagyszakadás, Mál, Vágás, Cseres, Rusz erdő, Kucsur, Perkő, Nagykukóra, Bohucs.¹

Onyest a magyar elem moldvai folytonosságának egyik bizonyítéka, ahol már a 12–13. században magyar telep létezett, katolikus templommal és temetővel, s amelynek a környékén időről időre megtelepedő magyar lakosság napjainkig mindig meg-megújult.

Oszebic (Osebiți)

Oszebic Lujzikalagor, az egyik legjelentősebb csángó község része. Régen két szektora ennek a falunak külön néven szerepelt a statisztikákban: Korhána és Oszebic. Mindkettő a Bahna patak északi oldalán helyezkedett el. Oszebic a Bérc (Gherț) nevű domb keleti lejtőjén található. A falusiak mindig ugyanannak a falunak, Lujzikalagornak két részének tekintették.

Az utolsó közigazgatási reform után is külön faluként kezelik, mint Lujzikalagor község faluját, amelybe Korhána hajdani falu is beolvadt. Az egyházi nyilvántartásokban Lujzikalagor részeként kezelik. 8 kilométerre fekszik Bákótól nyugatra.

1730–1740 közt Radu Racoviță birtokos Lujzikalagorban egy üveghutát létesített. Grigore Ghica uralkodói adománylevelét 1740. november 20-án keltezték, megemlítve, hogy „12 üvegyártó, akik Magyarországról kijöttek, cālugărai szállásra telepedtek Bákó megyében”.²

¹ Halász, 1983b. 6.

² Gabor, 1996. 193.

Az üveggyártók a mai Oszebic felső részére telepedtek le, külön házcsoportot alkotva a birtokos bojár központja körül, a Bérc nevű domb lábánál.

Mivel az újonnan érkezettek a falutól elkülönülten telepedtek egy külön helyre, ezt románul „deosebit”-nek, vagy akkori szóhasználat szerint „osebit”-nek nevezték. Innen keletkezett a falu neve: Osebiți (Oszebic, „különbözőek”).

A fenti adománylevélben megjegyezték, hogy ezek az üvegesmes-terek és családjuk Radu pohárnokra maradtak, akinek a birtokán laktak. Az üveggyárat többet nem említették, s a 30 ember kérvényezte, hogy a szomszédos Terebesre költözhessen. A bojár ítéletét a fejedelem felülbírálta, s engedélyezte a költözést. Így a települést is felszámolták, de az Oszebic név megmaradt.¹ Lujzikalagor lakói fokozatosan közeledtek, s a völgyből a csúcs felé terjeszkedve beépítették a Bérc egész domboldalát.

A 19. század végén megjelent *Bákó megye földrajzi szótárában* Oszebic mint Lujzikalagor faluja szerepelt 175 családfővel, illetve 592 lélek lakossal, akik mind magyarok.² 12 lovat, 110 szarvasmarhát és 9 sertést tartottak.³

Az 1930. évi népszámlálás adatai szerint a falu 697 lakosából 589 volt római katolikus, akik közül 402-en vallották, hogy az anyanyelvük magyar.⁴

Az oszebici szektornak a továbbiakban nem tették közzé az adatait, csak összevonva Lujzikalagor egyházi adataival.

¹ Uo.

² Racoviță, 1895. 402.

³ Uo.

⁴ Domokos, 1987. 171.; Manuilă, 1938. 537, 31–32.